

Η μάχη-σφαγή των Βλάχων περιοχής Γρεβενών Γράμμου στην Φυλλουριά(1854) και έξοδο αυτών στα μέσα του 19ου αιώνα

**Γράφει
ο Γιάννης Τσιαμήτρος
εκπ/κός-χοροδιδάσκαλος**

Ο Κριμαϊκός Πόλεμος (Οκτώβριος 1853-Φεβρουάριος 1856) υπήρξε ένοπλη σύγκρουση μεταξύ της Ρωσικής Αυτοκρατορίας από την μία, και του Ηνωμένου Βασιλείου, Γαλλίας, Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και βασιλείου της Σαρδηνίας από την άλλη πλευρά. Η σύρραξη, στην οποία έλαβαν μέρος οι μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις της εποχής, υπήρξε το αποτέλεσμα συμφερόντων για την εκμετάλλευση του χώρου της Μέσης Ανατολής, καθώς η Οθωμανική Αυτοκρατορία βρισκόταν σε παρακμή. Ο μάχης έλαβαν μέρος κυρίως στην χερσόνησο της Κριμαίας, όμως πραγματοποιήθηκαν και μικρότερης έντασης εκστρατείες στην δυτική Τουρκία, την Βαλτική Θάλασσα, τον Ειρηνικό Ωκεανό και την Λευκή Θάλασσα.

Έχει μείνει στην ιστορία ως πόλεμος σφαμάτων εφοδιαστικής και στρατηγικής φύσης. Από άποψη τεχνολογίας ήταν ο πρώτος που εισήγαγε μεγάλο αριθμό τεχνολογικών καινοτομιών. Χαρακτηριστικά, ήταν η πρώτη σύρραξη που οι αντιμαχόμενοι έκαναν εκτεταμένη χρήση του σιδηροδρόμου και του τηλεγράφου. Επίσης, ήταν η πρώτη φορά που πόλεμος καταγράφηκε λεπτομερώς από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης της εποχής.

Τα αίτια που οδήγησαν στον Κριμαϊκό Πόλεμο μπορούν να αναζητηθούν στις βλέψεις των Μεγάλων Δυνάμεων να αποκτήσουν τον άμεσο ή έστω έμμεσο έλεγχο στρατηγικών περιοχών στην Μέση Ανατολή, και ιδιαίτερα στους Αγίους Τόπους. Το 1851 η Ναπολέων Γ' της Γαλλίας έστειλε πρεσβεία στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, για να αναγνωριστεί η επικυριαρχία της Γαλλίας επί των Αγίων Τόπων. Ταυτόχρονα η Ρωσία επιθυμούσε να επιβληθεί ως προστάτης όλων των Ορθόδοξων Χριστιανών που ζούσαν εντός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και να αποκτήσει πιο άμεσο ρόλο επί σχετικών υποθέσεων.

Τα γεγονότα του πολέμου αυτού επηρέασαν το νεοσύστατο ακόμη ελληνικό κράτος. Προσπαθώντας να εκμεταλλευτούν τα πολιτικά και στρατιωτικά συμβάντα οι ιθύνοντες της Αθήνας ξεσήκωσαν τους χριστιανούς κατοίκους της Θεσσαλίας, της Ηπείρου και της νότιας Μακεδονίας ελπίζοντας πως θα μπορούσαν να επεκτείνουν τα σύνορα της τότε μικρής Ελλάδας που έφτανε από τον Παγασητικό μέχρι τον Αμβρακικό κόλπο. Η επαναστατική κίνηση χαρακτηριζόταν από έλλειψη κατάλληλης οργάνωσης και υποστήριξης από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις. Έτσι οι Τούρκοι μπόρεσαν να εξουδετερώσουν την κίνηση σχεδόν στη γέννησή της. Ένας από τους υποστηρικτές της επανάστασης ήταν ο Θεόδωρος Ζιάκας, απόγονος της οικογένειας των αρματολών της περιοχής Γρεβενών και στενός συνεργάτης των Βλάχων της περιοχής. Καθώς οι επαναστατικές κινήσεις φαίνεται να εκδηλώθηκαν μέσα στην άνοιξη του 1854, τα φαλκάρια από τα διάφορα ημιομαδικά βλαχοχώρια κατά μήκος της Βόρειας Πίνδου βρισκόταν ακόμη στα θεσσαλικά χειμαδιά. Μέσα στην επαναστατική αναταραχή, στις 20 Μαΐου του 1854, ένας μεγάλος αριθμός φαλκαριών είχε συγκεντρωθεί στην περιοχή της Φυλλουριάς, κοντά στο χωριό Καρπερό της Δεσκάτης Γρεβενών, κατευθυνόμενα προς τα ορεινά χωριά τους. Ανάμεσά τους βρισκόταν φαλκάρια από την Σαμαρίνα, το Περιβόλι, την Αβδέλλα, τη Σμίξη, τη Φούρκα, τη Γράμμουσα και την Αετομηλίτσα. Τα βλάχικα φαλκάρια με τις οικογένειες, το βίος τους και τα πολυάριθμα κοπάδια τους κατασκήνωσαν στη Φυλλουριά, χωρίς να γνωρίζουν ποιες ήταν οι εξελίξεις και φοβούμενα να μετακινήθούν μέσα στην έκρυθμη κατάσταση. Οι Τούρκοι με αρχηγό τον Μεχμέτ Αγά των Γρεβενών και με στρατεύματα αποτελούμενα κυρίως από Τούρκους στρατιώτες από την Ανατολία βρήκαν τους Βλάχους στις κατασκήνωσεις τους. Αντιμετωπίζοντάς τους ως επαναστάτες, όπως πολλοί από αυτούς ήταν, προσπάθησαν εκβιαστικά να τους αποσπάσουν μεγάλα χρηματικά ποσά. Η επίθεση εναντίον των συγκεντρωμένων φαλκαριών των Βλάχων φαίνεται πως έγινε σε αντιδιαστολή με την ταυτόχρονη δράση του Θ. Ζιάκα. Στην ονομαστή μάχη της Φυλλουριάς, που δόθηκε τότε εκεί, και παράλληλη την αντίσταση που πρόβλεπαν, τα φαλκάρια των Βλάχων γνώρισαν μεγάλη καταστροφή. Η καταστροφή ήταν τόσο μεγάλη, ώστε η παροιμιώδης έκφραση «έγινε της Φυλλουριάς» έφτασε να είναι ταυτόσημη της μεγάλης αναστάτωσης και καταστροφής.

Μετά τη μάχη της Φυλλουριάς τα αποδεκατισμένα

φαλκάρια των Βλάχων σκόρπισαν για να σωθούν. Κάποιοι μπόρεσαν τελικά να φτάσουν στα χωριά τους, ενώ άλλοι σκόρπισαν παίρνοντας διάφορες κατευθύνσεις. Πολλοί από τους Περιβολιώτες (φαλκάρια Έξαρχου, Μακρή) επέστρεψαν στα χειμαδιά τους στη Θεσσαλία και ανέβηκαν στο χωριό τους μετά το τέλος της επανάστασης. Οι καταστροφές των Αβδελιωτών (φαλκάρια Βασδέκη) ήταν σίγουρα αρκετά σοβαρές και αυτό αμέσως μετά ή και μέσα στα αμέσως επόμενα χρόνια παρατηρούνται νέα κύματα εξόδου (στη Δυτική και Ανατολική Μακεδονία) από το χωριό. Σαρμανιώτες και Αβδελιάτες βρέθηκαν στη Βλάστη, στα Νάματα, στο Σισάνι, στην Κλεισούρα, στη Σιάπιστα, στην Εράτυνα και στο Τσοτύλι. Επίσης κάποιες μικρές ομάδες Αβδελιωτών κατέφυγαν κοντά σε συγγενείς τους στις νέες ακόμα εγκαταστάσεις του Βερμίου, τις οποίες ενίσχυσαν πληθυσμιακά. Την ίδια εποχή και μέσα στα ίδια γεγονότα 20 περίπου οικογένειες από την Σμίξη, ακολουθώντας τον στέλιγκα Τσαλέρα, εγκατεστάθηκαν αρχικά στο Ξηρολίβαδο και αργότερα στο Κάτω Βέρμιο.

Τα κύματα των εξόδων μετά τα γεγονότα του 1854, φαίνεται πως ακολούθησαν εκτός από τους Βλάχους και κάποιες μικρές ομάδες Κουπατσαριαίων. Κατά την διάρκεια του 19ου αιώνα σε κάποια από τα χωριά των Κουπατσαριαίων σημειώθηκε ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, κατά το πρότυπο των ημιομαδικών βλαχοχωριών των Γρεβενών. Η δράση του Θ. Ζιάκα, ο οποίος ήταν και ο ίδιος Κουπατσαίτης, θα πρέπει να έφερε σε δύσκολη θέση αρκετές οικογένειες Κουπατσαριαίων, κυρίως νομαδοκτηνοτρόφων, που αναγκάστηκαν να καταφύγουν στις βλάχικες εγκαταστάσεις της Δυτικής Μακεδονίας, πάνω στο Ασκίο ή Σινιάτσικο, στη Βλάστη, στα Νάματα, στο Σισάνι και στην Εράτυνα.

Την ίδια περίοδο οικογένειες Κουπατσαριαίων βρέθηκαν στο Βέρμιο και συγκεκριμένα στη θέση Τσαρκόβιανη (σήμερα Μικρή Σάντα. Οι οικιστές της Τσαρκόβιανης ήταν γνωστοί με το όνομα Τσαμητραίοι (όπως και άλλες οικογένειες) προέρχονταν από το χωριό Τσούριακα (Αετιά) και Πολυνέρι. Σταδιακά οι οικογένειες αυτές ανέπτυξαν στενότερες σχέσεις με τους Βλάχους του Βερμίου και ήταν δύσκολο πια να τους ξεχωρίσει κανείς. Λόγω των επιγναμιών και των επαγγελματικών σχέσεων οι Κουπατσαριαίοι της Τσαρκόβιανης βρέθηκαν αργότερα στο Ξηρολίβαδο αλλά και στο Κάτω Βέρμιο.

(Πηγές: Βικιπαίδεια- Οι Μητροπόλεις και η διασπορά των Βλάχων τόμος 2, Α. Κουκαούδη)

ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ

Όπως προκύπτει από τα ηφαίστεια, τις θερμές πηγές και από μετρήσεις σε γεωτρήσεις, το εσωτερικό της γης βρίσκεται σε υψηλή θερμοκρασία, η οποία υπερβαίνει τους 5000 °C στον πυρήνα. Η θερμότητα αυτή που περιέχεται στο εσωτερικό της γης αποτελεί την γεωθερμική ενέργεια και είναι τόσο μεγάλη, ώστε μπορεί να θεωρηθεί πρακτικά ανεξάντλητη μορφή ενέργεια για τα ανθρώπινα μέτρα.

Όσο προχωράμε βαθύτερα από την επιφάνεια της γης προς τον πυρήνα, παρατηρούμε αύξηση της θερμοκρασίας με το βάθος στην επιφάνεια της γης η κ m. Σε μερικές περιοχές, περίοδο, είτε λόγω ανόδου η γεωθερμική βαθμίδα είναι αποτέλεσμα σε μικρό σχετικά περιέχουν νερό ή ατμό υψιγεωθερμικά πεδία, και εκει εξαιρετικά συμφέροσα.

Τέτοιες περιοχές στη χ (Μήλος, Νίσυρος, Σαντορίνη Μακεδονία και τη Θράκη (Μ Τυχερό Έβρου κ.α.), καθώς που υπάρχουν στη χώρα μ

Εκτός από τα γεωθερμικά τάλλευση της θερμότητας και επιφανειακών υδάτων χ Η τεχνολογία αυτή περιλαμβάνει τον υπόγειο εναλλάκτη θερμότητας η οποία παρέ αντλίες θερμότητας καταν ηλεκτρική αντίσταση και το ενέργειας καθ'όλη τη διάρ θερμότητας στοιχίζουν λιγ ή φυσικό αέριο.

Μελλοντικά, η εκμετάλλεμά ξηρά πετρώματα, τα ο τεχνητής κυκλοφορίας νερο

«Αριστεία και καινοτομία σ

**Γράφει ο Γιάννης Γεωργουδάκης
Εκπαιδευτικός**

Στις 13 του Μάρτη στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού το Υπουργείο Παιδείας διοργάνωσε την προγραμματισμένη τιμητική εκδήλωση με θέμα «Αριστεία και καινοτομία στην Εκπαίδευση» και η Υπουργός Παιδείας κα Διαμαντοπούλου θεώρησε πως ήταν μια καλή ευκαιρία να μας κάνει να ξεχάσουμε τα βάσανά μας και να εξωραϊσεί κατά κάποιο τρόπο την θλιβερή κατάσταση που βιώνει η Παιδεία μας μαζί με το σύνολο της κοινωνίας.

Δυστυχώς το έκανε με τον χειρότερο τρόπο! Δεν είπε κανείς φαίνεται στην Κυρία Υπουργό, πως προβλήματα όπως η μείωση των προσλήψεων και της χρηματοδότησης, η περικοπή των αποδοχών, τα τριαντάρια τμήματα στις τάξεις και η μη καταβολή των δεδουλευμένων στους ωρομίσθιους, μόνο βεγγέρες και παράτες δεν χρειάζονται για να επιλυθούν.

Έτσι λοιπόν ήταν περίπου αναμενόμενο πως η κυρία Υπουργός θα βρισκόταν μπροστά σε διαμαρτυρόμενους- απλήρωτους ωρομίσθιους στην προκείμενη περίπτωση- που απλά ζητούσαν μια διαβεβαίωση για το αυτονόητο: να πληρωθούν.

Αντ' αυτού και αφού είχαμε μια γηπεδικού χαρακτήρα αντιμετώπιση των συναδέλφων με «φουσκωτούς» οπλοφόρους εν δράση, η Κυρία Υπουργός εκφώνησε εκνευρισμένη τον πανηγυρικό της που είχε σαν θέμα τα "καλά και τα κακά πρότυπα" των εκπαιδευτικών με σαφείς αναφορές «κακών εκπαιδευτικών» στους απλήρωτους ωρομίσθιους που χάλασαν την γιορτή!!! Κι αν θεωρήσουμε πως ότι είπε εκείνη τη στιγμή ήταν εν βρασμό ψυχής, πέρασαν δυστυχώς αρκετές μέρες και ακόμη ούτε ανακάλεσε, ούτε ανασκεύασε και σίγουρα ούτε παρατήθηκε.

Γιατί αν κάποιος δικαιούται αριστείο σίγουρα αυτός είναι ο απλήρωτος ωρομίσθιος που ταξιδεύει δεκάδες χιλιόμετρα καθημερινά χωρίς ουσιαστική ασφάλεια, με εργασιακά δικαιώματα πρώιμου μεσαίωνα, με τον καθημερινό βραχνά της απόλυσης και με μοναδικό οδηγό την αγάπη του για τα παιδιά. Γιατί τα παιδιά θα μάθουν πολλά περισσότερα από την περήφανη στάση αυτών των ανθρώπων παρά από την κάθε είδους καινοτομία και virtual εξυπνάδα που βραβεύτηκε εκείνη τη μέρα.

Η αξιοπρέπεια, η αλληλεγγύη και η εντιμότητα δεν διδάσκονται σε power point. Και σίγουρα το αριστείο αυτοί οι άνθρωποι δεν το περιμένουν ούτε από Υπουργούς ούτε από κανάλια. Ο λαός μας ξέρει να επιβραβεύει και να επαινεί. Ένα βλέμμα, ένα χαμόγελο, ένα «ευχαριστώ» είναι πολυτιμότερο από κάθε περγαμηνή και κάθε τιμητική πλακέτα.

Αφού όμως στην καταβολή λευταίων ημερο... Και για αρχή... ίδια η Υπουργός ύφος και χρώμα είναι «διαπλεκόμενα μαθήματα», «κ... κής και φοβάτο... εκπαιδευτικούς γοντες ποιότητα... τέτοια τρυφερά... λευση και συνά... Το μεγάλο ο... πουργός Γεώργ... Γ.Α.Π. το έλεγ... άσχετα αν εννο... Όσο για τα κ... όπι: Αριστείο ευλ... γαλογιατροί, με... λο...κάτι τέλος... πληρώσουν. Αριστείο παχ... νούν ανέμελοι ε... Αριστείο επ... έχοντες και κατέ... όλο και φτωχότε... Αριστείο ηθ... κλαίει και επαπ... τους λείπουν 28... Αριστείο απ... εν μέσω συμφο... Αριστείο και... νηση που κατά... 700, την γενιά τ... των καλοπληρω... Υστερόγραφο... με ισχυρή συνά...